

Трансформація молодіжної роботи з молодими біженцями в Туреччині: перехід від невідкладної допомоги до інтеграційних ініціатив

Гьокай Озерім (Gökay Özerim) і Гюльдан Калем (Güldan Kalem)

Вступ

Нещодавня економічна та фінансова криза в Європі збіглася з безпрецедентним потоком біженців, що спричинив так звану «міграційну кризу». Це збільшило кількість труднощів, з якими стикаються молоді біженці в громадах, що їх приймають. Як наслідок, інтеграція цих груп перетворилася на постійний виклик як для них самих, так і для суспільств, які їх приймають. Яскравим прикладом у цьому контексті є Туреччина, оскільки з вересня 2017 року вона прийняла близько 3,2 мільйона біженців із Сирії і, за наявними даними,² вік майже двох третин сирійських біженців у Туреччині — молодше 30 років. Отже, Туреччина, і так країна, переважну частину населення в якій становить молодь, стикається з проблемою інтеграції молодих біженців у суспільство та на ринок праці.

Попри те, що до процесу вироблення політик та стратегій розв'язання проблем, з якими стикаються молоді біженці, в Туреччині була залучена різноманітна група зацікавлених осіб, молодіжна робота та молодіжна волонтерська діяльність стали одним із додаткових механізмів швидкого реагування. Незважаючи на економічні та соціальні проблеми та відносно коротку історію перебування біженців у країні, в межах кількох ініціатив різних неурядових організацій у Туреччині вдалося надати послуги та реалізувати проекти, спрямовані на подолання перешкод, з якими стикаються молоді біженці. Важливу роль у цих проектах відведено молодіжній роботі. Мета цього дослідження — надати приклади ініціатив та проектів для молодих біженців у Туреччині, які демонструють мінливі характеристики молодіжної роботи з біженцями у Туреччині та підкреслюють значення молоді в інтеграції біженців. Процес збирання даних для дослідження охоплював огляд літератури з молодіжної роботи та міграції в Туреччині, щоб дати загальне уявлення про історію молодіжної роботи та останні події у сфері міграції в Туреччині. Крім того, для збирання інформації про НУО у сфері молодіжної роботи та міграції, а також про проекти, спрямовані на підтримку біженців, використовувався метод кабінетного дослідження. Також розглядалися проекти, пов'язані з біженцями та молодіжною роботою, які проводилися під проводом Турецького національного агентства³ (підпрограма програми Erasmus+) протягом останніх п'яти років. Після визначення відповідних проектів та організацій автори зв'язувалися зі своїми координаторами/виконавцями телефоном чи електронною поштою або отримували інформацію зі своїх онлайн-ресурсів.

¹ 1Basarab T., Bello B.G. and Laine S. (2018) Between insecurity and hope. Reflections on youth work with young refugees, Council of Europe publishing

² Міністерство внутрішніх справ Туреччини, Генеральне управління з питань міграції, www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik.

³ Турецьке національне агентство (Центр освітніх та молодіжних програм Європейського Союзу) відповідає за управління програмою Erasmus+ у Туреччині (www.ua.gov.tr/en/home).

Використовуючи цю структуру, це дослідження спочатку представляє зв'язок між молодіжною роботою та підтримкою біженців, а потім розглядає випадок молодих сирійських біженців у Туреччині у контексті поточної ситуації, історичного процесу та розвитку відповідних ініціатив у цій галузі.

Що пов'язує молодіжну роботу з механізмами підтримки біженців?

Молодь — примітна група в інтеграційному процесі. Вона не лише становить значну частину мігрантів та біженців, але також є частиною можливих механізмів подолання проблем біженців та мігрантів. Водночас елементи, завдяки яким молодіжна робота стає важливою складовою механізму підтримки молодих біженців, варіюються за межами демографічних даних і цифр.

Перш за все, молодіжна робота визнається важливою для громадянства та формування громадянської позиції.

Забезпечуючи соціалізацію, вона прямо чи опосередковано сприяє участі молоді в політичному житті та підвищує репрезентативність і культуру демократії (Dolejšiova and Lopez 2009: 9). Молодіжна робота також активно сприяє розширенню традиційного розуміння багатьох питань, як-от межі громадянства та прав (Pisani 2016: 93). Крім того, молодіжна робота забезпечує підтримку біженців шляхом перебудови ідентичності у суспільстві, що їх приймає. Гадсон рекомендує працювати в межах молодіжної роботи не лише безпосередньо з біженцями, але й із суспільством, яке їх приймає, оскільки саме в суспільствах, що приймають біженців, часто поширені ворожі до іноземців та мігрантів дискурси (Hudson 2014: 10). На додачу до своєї центральної ролі в політиці інклюзії та багатокультурності в місцевих громадах, молодіжна робота вибудовує довіру між молодими мігрантами/біженцями та суспільством, яке їх приймає. А отже, молодіжна робота з молодими біженцями може мати багатоплановий вплив, торкаючись аспектів ідентичності, громадянства, інклюзії та інтеграції між двома спільнотами, як біженців, так і членами суспільства, що їх приймає.

У своїх звітах Європейська комісія підкреслює, що молодіжна робота має виміри, що перетинаються з деякими іншими сферами політики, як-от формальна освіта, соціальна робота, охорона здоров'я, юстиція, спорт, профорієнтація та консультування і культура (European Commission 2014: 60). Усі ці сфери є каналами, за допомогою яких молодіжна робота підтримує молодих біженців. Через них молодіжна робота створює додаткові переваги для біженців за допомогою чотирьох компонентів молодіжної роботи, що сприяють особистісному розвитку молоді. Цими компонентами є самовизначення, впевненість у собі, самооцінка та соціалізація, які також поліпшують можливості молодих біженців (European Commission 2014: 5).

Зокрема, молодіжна робота підтримує біженців шляхом підвищення обізнаності про рівність, соціальну справедливість і рівноправність через міцні зв'язки з політикою інклюзії та виключення. А отже, вона також є невід'ємною складовою механізмів підтримки біженців.

Молодіжна робота в Туреччині

Для перегляду доступна література з молодіжної роботи та молодіжної політики в Туреччині з перших днів існування Республіки. Огляд літератури з молодіжних досліджень у Туреччині, проведений Яманом, показує, що академічні праці з питань молоді здебільшого зосереджені на проблемах молоді, молодіжних дослідженнях, конфлікті поколінь, вихованні молоді, молодіжній культурі та проблемах ідентичності молоді (Yaman 2013). У своєму всебічному дослідженні молодіжної роботи та політики в Туреччині, яке є одним з небагатьох подібних досліджень, Ентюрк, Куртаран та Гюлесін (2008) визначають молодіжну роботу як «намагання створити навчальне середовище, призначене для задоволення потреб молоді з метою забезпечення реалізації їхніх можливостей». Втім, у Туреччині не існує офіційного визначення, процесу акредитації чи сертифікації для молодіжної роботи.

Наукове дослідження молодіжної роботи — сфера, яка почала розвиватися нещодавно. Дослідження з питань молоді в Туреччині після 2000-х років стали більш різноманітними як за кількістю, так і за якістю, охопивши нові теми: безробіття серед молоді, побоювання та

очікування молоді щодо свого майбутнього, відносини молоді з технологіями та соціальними мережами, молоді люди як споживачі і молодіжна субкультура. Якщо розглянути молодіжну роботу в Туреччині в історичному контексті, стає зрозуміло, що молодіжна робота зазвичай виконується членами або волонтерами організацій громадянського суспільства. Історія молодіжної роботи тісно пов'язана з розвитком організацій громадянського суспільства в Туреччині. Молодіжна робота в Туреччині суттєво розширилася у 1999–2001 роках, коли молодь почала користуватися можливостями міжнародних навчальних програм та мобільності та молодіжної програми Euromed, що стало важливою віхою. Помітність молодіжної роботи зросла після потужного землетрусу 1999 року, коли багато неурядових організацій та волонтерів були мобілізовані для участі в пошуково-рятувальних роботах. У 2000-х роках прискорився розвиток волонтерської діяльності, організованої за підтримки асоціацій та фондів. Згідно зі змінами у навчальних програмах, у початковій школі було запроваджено «волонтерські програми». А деякі університети додали до своїх навчальних програм проекти з залучення громадян або соціальної відповідальності, щоб залучити молодь до громадянського суспільства.

Період після 2000 року характеризується поширенням молодіжної роботи та неформальної освіти. Створення Турецького національного агентства в 2002 році та підтримка ним програм за фінансування ЄС створили більше можливостей для навчання та міжнародного співробітництва для молодіжних працівників. Участь Туреччини в молодіжних та освітніх програмах ЄС сприяла збільшенню кількості молодих людей, які працюють волонтерами в національних та міжнародних проектах. Концепція роботи з молоддю також стала більш помітною в академічному колі, особливо після включення Туреччини до програм ЄС «Сократ», «Леонардо да Вінчі» та «Молодь» у 2004 році. Туреччина продовжує отримувати вигоду від проектів, що фінансуються ЄС, із програмами навчання протягом усього життя, а тепер і Erasmus+. Усе більше наукових досліджень починають зосереджуватись на значенні цих програм для молоді, волонтерської роботи та молодіжної роботи, що фінансуються ЄС. Розширення міжнародного співробітництва в молодіжній сфері призвело до зміни вектора розвитку молодіжної політики протягом цього періоду. Світовий банк, ООН та національні агентства фінансували проекти та проводили навчання, зосереджене на побудові потенціалу громадянського суспільства, зокрема з питань молодіжної політики.

Відповідно до цього історичного процесу збільшення потоків біженців до Туреччини в 2010-х роках стало ще однією важливою віхою розвитку молодіжної роботи в Туреччині. Перш ніж перейти до обговорення того, як цей рух біженців змінив молодіжну роботу в Туреччині, потрібно пояснити поточну ситуацію з біженцями в Туреччині.

Молоді біженці в Туреччині та виклики, з якими вони стикаються

Як одна з країн-сусідів Сирії, Туреччина реалізувала міграційну політику відкритих дверей для сирійців протягом періоду з 2011 по 2015 рік. Внаслідок дотримання принципу *неповернення*⁴ країна стала свідком безпрецедентного потоку та скупчення сирійських біженців у межах своїх кордонів. Як наслідок, Туреччина стала провідною країною, що приймає сирійських біженців, і прийняла близько 3,2 мільйона осіб, що становить майже половину всіх сирійських біженців, які були переміщені в усьому світі з початку громадянської війни в 2011 році. Згідно з наявними даними, лише 10 % усіх сирійців перебувають у таборах, натомість сирійці, які проживають на всій території Туреччині за межами таборів, становлять 90 % сирійців у країні.⁵ Майже половина сирійців у Туреччині — жінки, а майже дві третини — особи віком до 30 років.⁶

⁴ «Неповернення — це концепція, яка забороняє державам-членам повертати біженця або шукача притулку на території, де існує ризик того, що його чи її життя або свобода перебуватимуть під загрозою через расу, віросповідання, національність, приналежність до певної соціальної групи або політичні погляди». УВКБ ООН, www.unhcr.org/publications/legal/419c75ce4/refugee-protection-international-law-scope-content-principle-non-refoulement.html.

⁵ Туреччина підписала як Женевську конвенцію про статус біженців, так і Протокол щодо статусу біженців 1967 року. Втім, Туреччина застосовує «географічне обмеження» до Конвенції, що означає, що статус біженця надається лише особам, які прибувають з країн-членів Ради Європи. Іншим особам надається статус обмеженого захисту, і у світлі цих принципів Туреччина прийняла 3,2 мільйона сирійців зі статусом «тимчасового захисту». Основною мотивацією регулювання було роз'яснення статусу

Ці зміни призвели до виникнення в Туреччині нових проблем, пов'язаних з міграцією та біженцями, надавши їй нову роль країни призначення. Туреччина зазнала найбільшого потоку мігрантів в історії країни, а потреба у швидкому реагуванні на потреби сирійців прискорила процес інституціоналізації управління міграцією в Туреччині. З іншого боку, управління міграційними потоками є лише одним із аспектів питання. Така велика кількість біженців також потребує створення ініціатив у соціальній, економічній та політичній сферах. Крім того, до 2015 року стало зрозуміло, що сирійці в Туреччині, які перебувають у статусі тимчасового захисту, є не гостями, а постійними членами громади через затяжний конфлікт у Сирії.

На додаток до громадянської війни в Сирії, що триває, політики та ініціативи ЄС щодо обмеження транзиту до європейських країн, наприклад угода між ЄС та Туреччиною від березня 2016 року, сприяли постійному перебуванню сирійців у Туреччині.⁷

Основні потреби сирійців можна згрупувати за чотирма окремими категоріями: забезпечення житлом, освіта, охорона здоров'я та працевлаштування (Orhan and Gundog̃ar, 2015: 2). Перше покоління ініціатив з допомоги та підтримки сирійців у Туреччині здебільшого зосереджувалося на базових потребах (житло, їжа та здоров'я). Втім, збільшення кількості біженців і перетворення їхнього статусу з «тимчасового перебування» на «постійне перебування» зумовили розробку ініціатив та політик, які не лише забезпечують надання оперативної допомоги, але й передбачають довгострокову інтеграцію (Erdog̃an and Unver 2015: 9). Як наслідок, нещодавно в Туреччині почали розвиватися ініціативи та механізми освіти та працевлаштування.

Загальновідомо, що інтеграція ринку праці є одним із найважливіших аспектів загальної інтеграції, оскільки це важливий інструмент для забезпечення довгострокової інтеграції біженців шляхом збільшення частки їх залучення в суспільстві, що їх приймає (European Parliament 2016: 11). З іншого боку, включення нових членів у суспільство та на ринок праці може піднімати питання, пов'язані не лише з їхньою інтеграцією, а й із прийняттям їх цим суспільством. Оскільки сирійці приїжджають до Туреччини починаючи з 2011 року і, що важливіше, з 2016 року, коли вони могли отримати дозвіл на роботу, можна стверджувати, що Туреччина досі перебуває на нижньому щаблі процесу інтеграції сирійців на ринок праці. Наявні дослідження підтверджують, що інтеграція біженців на ринок праці забирає чимало часу і залежить від місцевих параметрів зайнятості в країнах, які приймають біженців. Наприклад, згідно з дослідженням Європейського парламенту, середній період інтеграції мігрантів на ринок праці в ЄС може тривати до шести років, а для збільшення рівня зайнятості мігрантів до 70 % потрібно близько 15 років (European Parliament 2016: 22).

Попри те, що молоді сирійці становлять новий трудовий ресурс на турецькому ринку праці, вони також складають конкуренцію турецькій молоді. Більше того, Туреччина з її переважно молодим населенням і надлишком робочої сили в певних галузях вже змушена долати структурні проблеми на ринку зайнятості. Цей факт може ще більше ускладнити інтеграцію сирійців на ринок праці, зокрема через перешкоди, з якими стикаються і турецькі громадяни з нижчою кваліфікацією (Ercan 2016: 4).

До проблем інтеграції, визначених Європейським парламентом, належить незнання мови, брак освіти, обмежений доступ до ринку праці суспільства, що приймає, культурні бар'єри, відсутність соціальних зв'язків, а також проблеми зі здоров'ям і травми внаслідок конфлікту та насильства, з якими стикаються біженці на батьківщині (European Parliament 2016: 27). Молоді сирійці в Туреччині стикаються з багатьма з цих проблем. Як показують дослідження, інтеграцію

сирійців у Туреччині та посилення його шляхом регулювання послуг та прав сирійців, включно з медичними послугами, дозволами на роботу, доступом до навчання та соціальної допомоги. Надання документа, що посвідчує особу, всім зареєстрованим сирійцям, також було спробою заохотити всіх сирійців у Туреччині офіційно зареєструватися в турецьких органах влади, щоб скористатися перевагами цих пільг у межах статусу тимчасового захисту.

⁶ Міністерство внутрішніх справ Туреччини, Генеральне управління з питань міграції www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumu_363_378_4713_icerik.

⁷ Угода передбачає повернення на грецькі острови нелегальних мігрантів, які прибули через Туреччину після 20 березня 2016 року. Схемою було передбачено переселення одного сирійця до ЄС в обмін на кожного сирійця, який повернувся до Туреччини з грецьких островів. Натомість ЄС гарантував збільшити допомогу для біженців з 3 млрд євро до 6 млрд євро та дотримуватися плану умовного спрощення візового режиму для громадян Туреччини.

сирійців на ринок праці гальмує відсутність підтвердження професійних навичок (тобто диплома або сертифіката) або низький рівень освіти (Ercan 2016: 5), а також низький рівень володіння турецькою мовою; усе це часто призводить до того, що сирійці отримують лише тяжку, низкооплачувану та часто незареєстровану роботу (Ozpinar et al. 2016: 2). Проблеми тісно взаємопов'язані, і неправильне поводження з будь-якою з цих перешкод на шляху до інтеграції може ускладнити усунення супутніх проблем. Наприклад, якщо не подолати проблему знання мови, сирійці не зможуть бути повністю інтегровані в систему освіти. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), лише 2,2% молодих сирійських біженців навчаються у вищих навчальних закладах Туреччини (UNHCR 2016).

Туреччина створила широкий спектр програм для заохочення до навчання сирійців, які перебувають у статусі тимчасового захисту. Попри ці зусилля, рівень здобуття вищої освіти серед молодих сирійців залишається низьким через брак інформації про наявні можливості, тиск, із яким стикається багато молодих людей, які змушені працювати та утримувати себе замість здобуття освіти, низький рівень участі в курсах підвищення кваліфікації та мовних курсах і недостатню спроможність громадянського суспільства (UNHCR 2016).

Молодь як ключова група

У зв'язку з вищезазначеним молодь потрібно вважати ключовою групою для подолання цих проблем як у сирійській, так і в турецькій громадах. Значення молоді як у сирійському, так і в турецькому суспільстві можна пояснити двома аспектами.

По-перше, серед сирійців у Туреччині дуже висока частка молодих людей, які є однією з найменш захищених груп у цій громаді. Їхні особливі потреби передбачають швидкі індивідуально розроблені політики та заходи. Станом на червень 2017 року частка молоді серед сирійців становила 1 967 294 особи — більш ніж дві третини з усіх 2 764 500 сирійців у Туреччині. Майже половина всіх сирійців у Туреччині не досягли 18 років.⁸ Мобілізація громадянського суспільства та використання молодіжної роботи можуть сприяти створенню рішень для усунення проблем інтеграції. Активне залучення молоді та НУО до управління цим процесом може зміцнити поточні зусилля та інституційні структури. У Туреччині зареєстровано близько 280 000 НУО. Лише близько 5% членів правління цих НУО не досягли 30 років,⁹ натомість рівень молодих членів організацій значно вищий. Ініціативи, спрямовані на біженців, є відносно новим питанням для більшості цих організацій. Ці НУО, особливо ті, якими керує молодь, можна заохочувати до збільшення частки молодіжної роботи для сирійських біженців, підвищуючи рівень обізнаності про проблеми біженців, а також розвиваючи їх потенціал з усунення проблем. Молодіжна робота та молодіжна волонтерська робота можуть бути більш зосереджені на проблемах, з якими стикається сирійська молодь. Можуть бути розроблені молодіжні ініціативи для підвищення рівня освіти, знання мови та професійних навичок сирійців, що в кінцевому підсумку зробить їх більш працездатними та полегшить їх інтеграцію на ринок праці в Туреччині. Неможливість інтеграції молодіжних груп на ринок праці може призвести до бідності та депривації, зумовивши соціальну ізоляцію та маргіналізацію. Навпаки, адекватне реагування на освітні потреби цієї групи сприятиме не лише її загальній інтеграції в суспільство, але й перспективам працевлаштування в середньостроковій перспективі.

По-друге, Туреччина є відносно молодим суспільством, тож надзвичайно важливо створити діалог між сирійською та турецькою молоддю, щоб сприяти соціальній згуртованості в майбутньому. Із загальної кількості населення Туреччини 16,6% припадає на осіб віком від 15 до 24 років (TUIK 2013), що перевищує середній відсоток у 28 країнах-членах ЄС. Якщо враховувати дітей, то відносна молодість населення Туреччини стає ще більш зрозумілою. Більше половини населення країни не досягло 30 років. Як згадувалося раніше, більшу частину сирійських біженців

⁸ www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik.

⁹ www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/organ-uye-yas.aspx.

у Туреччині також становить молодь. Цей факт може створити як можливості, так і перешкоди для інтеграції сирійців на ринок праці в Туреччині.

Без довгострокових стратегій для задоволення потреб у робочій силі та системи освіти, яка відповідала б цим потребам, сирійська та турецька молодь можуть сприймати одне одного як конкурентів на ринку праці, а не як членів одного суспільства. Високий рівень безробіття в провінціях, у яких зосереджені сирійські біженці, може створити суспільний конфлікт, заохочуючи думку про те, що сирійці крадуть робочі місця в турецькій громаді. Насправді таке сприйняття вже може існувати. Як показало дослідження 2014 року, 56 % турецьких респондентів побоюються цього, а майже половина респондентів негативно ставиться до виходу сирійців на ринок праці (Erdoğan and Unver 2015: 58). Дотепер жодна політична партія Туреччини не скористалася присутністю сирійців у Туреччині, переклавши на них економічні чи соціальні проблеми, проте напруженість між двома суспільствами стала більш очевидною як у межах відповідних польових досліджень, так і у виявлених конфліктних випадках. Втім, ці упередження та пов'язані з ними проблеми можна подолати. Молодіжні НУО та молодіжні групи можуть відігравати провідну роль у запобіганні конфліктів, спричинених такими хибними уявленнями, створюючи спільні платформи для об'єднання турецької та сирійської молоді.

У чому полягає молодіжна робота з молодими біженцями в Туреччині?

Молодіжна робота з біженцями та мігрантами в Туреччині — це сфера, яка нещодавно почала розвиватися, і навіть діяльність громадянського суспільства у цій сфері має відносно коротку історію порівняно з деякими європейськими країнами. Як зазначалося раніше, це пояснюється переважно тим, що попри попередні незначні епізоди масової міграції, Туреччина нещодавно перетворилася на суспільство, яке приймає мігрантів і біженців, після того як з 2011 року до країни почали прибувати сирійці.

Втім, чисельність молодого населення являє собою величезний потенціал для громадянського суспільства. Згідно з комплексним аналізом дослідження «карти молоді», у Туреччині існує понад 450 організацій, які займаються суто молодіжними проблемами,¹⁰ включно з федераціями, молодіжними центрами та молодіжними парламентами, спілками, університетськими молодіжними групами та громадами. Попри коротку історію потоків біженців до Туреччини, існує кілька активних НУО та молодіжних організацій у цій сфері, які надають підтримку біженцям, проводять юридичні консультації, забезпечують харчування, надають допомогу з пошуку притулку, медичної допомоги та доступу до прав (Kutlu 2015). Протягом перших років перебування сирійців у Туреччині, окрім добровільної благодійницької діяльності турецької громади, декілька неурядових організацій надали додаткову допомогу, зокрема для сирійців, які не перебувають у таборах для біженців.

Відколи сирійці отримали статус постійного перебування в Туреччині, після зміни правил отримання дозволів на роботу для цієї групи в 2016 році, можна очікувати, що нове покоління НУО відповідатиме довгостроковим потребам сирійців з інтеграції за межами оперативної допомоги. Фактично, в Туреччині вже існують ініціативи, пов'язані з молоддю, які прямо чи опосередковано сприяють інтеграції сирійців на ринок праці.¹¹

Табл. 8.1. Приклади ініціатив молодіжної роботи з біженцями в Туреччині

Організація	Тип організації	Сфера діяльності та проекти для біженців
Фонд громадських волонтерів (TOG)	НУО	Особистісний розвиток молодих біженців

¹⁰ www.genclikharitasi.org/istatistik-s4.html.

¹¹ У межах цього дослідження ініціативи, організовані безпосередньо молодіжними групами або для молодіжних груп, аналізуються як «молодіжна робота».

Особистісний розвиток молодих біженців	НУО	Підтримка здоров'я, розвиток навичок та юридичні консультації, програма допомоги сирійським біженцям Боротьба з дитячою працею
Асоціація солідарності з біженцями та мігрантами (ASAM)	НУО	Юридичні консультації, продовольча допомога, курси для біженців, просвітницькі заходи
YUVA	НУО	Розвиток професійних навичок для інтеграції на ринок праці
Дослідницький центр з питань притулку та міграції (IGAM)	НУО	Інтеграція біженців, польові дослідження
Університет Ясар (Yaşar University)	Університет	Розвиток потенціалу молодіжних працівників у сфері роботи з біженцями
Турецький Червоний Півмісяць	НУО Гуманітарна організація	Програми для дітей та молоді, волонтерські програми для біженців у сферах міжкультурного навчання, емпатії, волонтерської роботи, взаємного навчання, ефективного спілкування, прав дітей, управління часом, подолання стресу та гігієни
Міністерство молоді та спорту Туреччини	Державний орган – державна установа	Фінансування проєктів для молодих біженців
Сирійський форум	Парасолькова організація, що об'єднує сирійські асоціації	Безпосередня гуманітарна допомога, професійне навчання, культурно-просвітницька діяльність, громадське навчання та дослідження

Фонд громадських волонтерів (TOG) є однією з таких НУО. Фонд був заснований у 2002 році з метою заохочення молоді до участі в проєктах із соціальної відповідальності та підтримки особистісного розвитку молоді.¹²

У 2015 році Фонд ініціював Проєкт підтримки молодих біженців у співпраці з Фондом ООН у галузі народонаселення (UNFPA). Проєкт спрямований на підтримку інтеграції сирійської молоді віком від 18 до 30 років у двох провінціях Туреччини (Хатай і Діярбакир), посилюючи її через роботу з молоддю та гуманітарну роботу. У межах проєкту TOG також провів польові дослідження для визначення потреб сирійської молоді у галузі працевлаштування та освіти.

Інша НУО, Асоціація підтримки життя (Hayata Destek Derneği), працює в Стамбулі, Хатаї, Батмані та Діярбакирі, де надає фінансову допомогу та реалізує програми захисту для подолання бідності серед сирійських біженців.¹³ З 2012 року Асоціація впроваджує програму надання допомоги сирійським біженцям і у 2014 році розширила цю програму, перетворивши її на широкомасштабний проєкт захисту, включно з підтримкою охорони здоров'я, розвитком навичок та юридичними консультаціями. Асоціація також зосереджується на підвищенні обізнаності про дитячу працю. З 2014 року Асоціація координує проєкт «Боротьба з дитячою працею».

Асоціація солідарності з біженцями та мігрантами (ASAM), заснована одразу після війни в Іраку 1995 року, підтримує шукачів притулку і є виконавчим партнером офісу УВКБ ООН в Туреччині.¹⁴ Асоціація надає не лише регулярну підтримку (юридичні консультації та продовольчу допомогу),

¹² www.tog.org.tr/en.

¹³ www.hayatadestek.org/?lang=en.

¹⁴ <http://en.sgdd.info>.

але й проводить мовні, музичні та мистецькі курси, просвітницькі заходи щодо біженців у суспільстві, керує заходами, спрямованими на посилення гармонізації між біженцями та місцевою громадою, а також пропонує навчальні курси для розвитку навичок веб-дизайну, рукоділля, килимарства, прикрашання тортів тощо.

Крім підтримки волонтерів, асоціація має й активних співробітників.

YUVA, інша турецька асоціація, розробила та впровадила заходи із соціальної інтеграції та міжкультурного діалогу для сирійських біженців у межах своєї Програми для сирійських біженців з 2013 року.¹⁵ Цільова група асоціації — молоді біженці. YUVA надає підтримку біженцям у вигляді професійного навчання у двох громадських центрах у провінціях Хатай і Газіантеп, що має на меті посилити їхню самодостатність та розвивати професійні навички. Асоціація також проводить курси турецької мови для сирійців з метою полегшення їх доступу до державних послуг, охорони здоров'я та ринку праці. Вона також надає соціально-психологічну підтримку та заходи з соціальної інтеграції.

Декілька НУО у Туреччині також проводять заходи та реалізують проєкти з інтеграції сирійської молоді через програми, що фінансуються ЄС. Різні ініціативи були розроблені в межах програми Європейського Союзу «Діалог із громадянським суспільством», яка має на меті об'єднати організації громадянського суспільства Туреччини та ЄС для обміну знаннями та досвідом. Однією з таких асоціацій є Дослідницький центр з питань притулку та міграції (IGAM), який реалізував проєкт «Інтеграція біженців» для адаптації інструменту оцінки інтеграції біженців до Туреччини.¹⁶ Організація також реалізує декілька інших проєктів, зокрема й комплексне дослідження діяльності неурядових організацій з підтримки сирійських біженців у Туреччині, яке було підготовлено та опубліковано IGAM у 2014 році (Corabatir and Hassa 2014). У дослідженні наголошується, що національні, місцеві та міжнародні організації громадянського суспільства доклали величезних зусиль, щоб поліпшувати життя біженців у Туреччині. Проте відсутність достатніх правових інструментів для регулювання діяльності та функцій організацій громадянського суспільства у цій сфері ускладнює їхню роботу та становить серйозну проблему. Крім того, в дослідженні повідомляється, що кількість активних організацій громадянського суспільства в цій сфері досі є низькою порівняно з кількістю біженців, і ці організації здебільшого зосереджені на наданні гуманітарної допомоги, як-от забезпечення харчуванням, одягом та частково житлом. У дослідженні також висвітлено основні проблеми, з якими стикаються активні організації громадянського суспільства в цій галузі: брак знань та ресурсів.

Інший молодіжний проєкт за фінансової підтримки ЄС під назвою «Підвищення можливостей молодіжних працівників із залучення молодих мігрантів та біженців» (REACH-OUT) фінансується Турецьким національним агентством та координується Університетом Ясар (Туреччина) у співпраці з п'ятьма партнерськими організаціями з Італії, Греції та Австрії. Проєкт REACH-OUT має на меті розробити та випробувати інноваційну навчальну програму для підтримки молодіжних працівників, які залучають молодих мігрантів та біженців, а також для підвищення компетенції молодіжних працівників та сприяння їхньому професійному розвитку.¹⁷ Проєкт ґрунтується на думці, що молодіжні працівники активно допомагають мігрантам долати проблеми, з якими ті стикаються в новому суспільстві. Для цього їм потрібно не лише розуміти потреби й тривоги біженців, але й уміти запропонувати дієві рішення.

Цей дворічний проєкт покликаний заохотити молодіжних працівників до упровадження ініціатив для біженців та отримання важливих навичок для роботи з біженцями та мігрантами. У межах проєкту відбувався аналіз знань і навичок молодіжних працівників щодо роботи з групами біженців та мігрантів шляхом опитування та глибинних інтерв'ю. Результати проєкту були опубліковані у 2018 році. Відповідне дослідження засвідчило, що більшість молодіжних працівників, які працюють з мігрантами та біженцями, не пройшли спеціальної підготовки для роботи з цими групами. До найважливіших потреб молодіжних працівників у навчанні, згідно з дослідженням, належать термінологія міграції, формування довіри, емпатії та прийняття, надання емоційної підтримки, робота з різними групами, робота з травмованими особами,

¹⁵ www.yuva.org.tr/en.

¹⁶ <https://en.igamder.org>.

¹⁷ <https://reachout.yasar.edu.tr/>.

спілкування, врегулювання конфліктів та міжкультурні навички. На основі цих результатів у 2018 році міжнародними партнерами була підготовлена та реалізована пілотна навчальна програма. Проект опосередковано сприятиме інтеграції біженців, оскільки цільовими групами проекту є молодіжні працівники, молодіжні лідери, молодіжні організації, фізичні особи та НУО, які працюють з молодими мігрантами, соціальні працівники та громадські працівники, які можуть працювати безпосередньо з біженцями.

Турецький Червоний Півмісяць — це ще один приклад активної організації з роботи з молоддю і з підтримки біженців.¹⁸ Молодь може брати участь у програмах Турецького Червоного Півмісяця з допомоги біженцям та мігрантам через його молодіжні організації. Справді, організація заохочує волонтерську роботу молоді в багатьох сферах. Турецький Червоний Півмісяць проводить свою діяльність для молодіжних груп віком від 14 до 18 років у межах своєї Програми для дітей, яка координується у співпраці з ЮНІСЕФ. Організація включає управління імміграційної служби та служб біженців, яке надає притулок, медичні послуги, харчування та освіту в таборах біженців. Вона також співпрацює з місцевими адміністраціями з надання професійного навчання. У 2016 році було проведено семінар, на якому НУО та органи влади в турецькій провінції Шанлиурфа обговорили та розробили рішення для усунення проблем працевлаштування сирійських біженців.¹⁹ Організація також проводить у таборі заходи для молодих біженців.²⁰ Наприклад,

за допомогою зчпних автопоїздів організовує «Мобільні зони, дружні до дітей», щоб надавати послуги мобільності в таборах з метою сприяти їх психосоціальному розвитку. Турецький Червоний Півмісяць також навчає сирійську молодь працювати волонтерами. У цьому контексті організація проводить навчання для сирійської молоді в різноманітних сферах, включно з міжкультурним навчанням, емпатією, волонтерською роботою, взаємним навчанням, ефективним спілкуванням, правами дітей, управлінням часом, подоланням стресу та гігієною. Вона також проводить професійні курси в різних сферах: комп'ютерна грамотність, робототехніка, шиття, а також курси турецької та англійської мов, визначаючи сферу та контекст навчання відповідно до потреб кожної конкретної групи, а також регіону, в якому проживають молоді біженці. Турецький Червоний Півмісяць організовує зустрічі фокус-груп для виявлення потреб групи, а також навчає та заохочує молодих волонтерів до створення власних невеликих проєктів для інших молодих біженців. Крім того, організація надає базову психологічну підтримку для молодих біженців. Якщо потрібна подальша систематична допомога, молодих біженців направляють до інших суміжних НУО чи державних органів. У сфері державної освіти організовує навчальну діяльність у межах школи, надаючи молодим біженцям підтримку зі вступу до школи.

Міністерство молоді та спорту Туреччини також фінансує молодіжні проєкти, пов'язані з біженцями. Згідно з даними, наданими Міністерством, лише у 2015 році було профінансовано шість молодіжних проєктів, за якими близько 2250 сирійським молодим людям було надано фінансову допомогу на суму приблизно 200 000 євро.²¹ Проєкти, що фінансуються Міністерством, спрямовані на проведення мовних курсів, професійного навчання та освітніх консультацій для молодих біженців, щоб допомогти їм долати проблеми соціальної інтеграції.

Інші ініціативи були упроваджені самими сирійцями. Близько 40 з цих асоціацій об'єдналися під егідою парасолькової організації під назвою Сирійська платформа асоціацій. Інша подібна ініціатива під назвою Сирійський форум охоплює шість різних організацій, які надають безпосередню гуманітарну допомогу, професійне навчання, ведуть культурно-просвітницьку діяльність, громадське навчання, а також проводять дослідження, пов'язані з сирійськими біженцями.²²

¹⁸ www.kizilay.org.tr/neleryapiyoruz/education-and-youth-services.

¹⁹ www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/3042.

²⁰ Докладну інформацію про роботу Турецького Червоного Півмісяця надає Мерве Ренан Турккулу (Merve Renan Turkkulu), менеджер проєктів Турецького Червоного Півмісяця.

²¹ www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/53033/suriyeli-gencler-genclik-ve-spor-bakanliginin-destegiylehayata-tutunuyor.aspx.

²² <https://us.syrianforumusa.org>.

Очікується, що в майбутньому молоді біженці створять власні ініціативи, хоча таких ініціатив поки що не спостерігається. Зрозуміло, що молоді біженці, ймовірно, будуть зайняті іншими невідкладними потребами, включно з інтеграцією в систему освіти та на ринок праці. А отже, на цьому етапі замість створення власних ініціатив вони залучаються до роботи інших НУО та груп, які вже активно працюють над відповідними питаннями.

Висновки

Внаслідок потоків міграції після початку громадянської війни в Сирії Туреччина перетворилася на одну з провідних країн світу, що приймає біженців, зокрема близько 3,2 мільйона сирійців. Всупереч попереднім очікуванням, через кілька років стало зрозуміло, що сирійці стануть постійними членами турецького суспільства, а не тимчасовими гостями. Туреччина на державному рівні розробила заходи з оперативного реагування та правові інструменти для надання послуг сирійцям як у таборах, так і за їх межами. Втім, чисельність сирійського населення в Туреччині та постійність їхнього становища передбачає залучення та внесок інших учасників. Інтеграційну політику для сирійців у Туреччині можна розробити та упровадити лише за рахунок додаткових внесків цих сторін.

У цьому контексті молодіжна робота в Туреччині є одним із основних взаємодоповнюючих елементів, і залучення до цього процесу молоді через діяльність неурядових організацій може сприяти інтеграції сирійців. На основі прикладів, проаналізованих у цій главі, можна зробити висновок щодо залучення молоді до ініціатив з інтеграції біженців у Туреччині.

По-перше, молодь і молодіжна робота можуть відігравати провідну роль у створенні діалогу між сирійськими біженцями та турецькою громадою завдяки існуванню великих груп молодих людей в обох громадах. Попри те, що орієнтація на освітні потреби сирійської молоді в Туреччині може бути важливим кроком до гарантування її подальшої інтеграції в суспільство та на ринок праці, залучення турецької молоді до цього процесу також допоможе подолати упередження та стереотипи.

Табл. 8.2. Труднощі та можливості, пов'язані з молодіжною роботою з біженцями та мігрантами в Туреччині

Труднощі	Можливості
<p>Велика кількість молодих біженців. Обмежена кількість досвідчених молодіжних працівників у справах міграції та біженців. Загальний брак знань та навичок у осіб, які працюють з молодими біженцями. Недостатня поширеність загальнонаціональних ініціатив. Брак конкретних політик і правових інструментів. Відносно нова сфера роботи для молодіжних працівників у Туреччині.</p>	<p>Низка організацій громадянського суспільства з досвідом у різних галузях, які спроможні передавати свої знання у сектор міграції. Активне молоде населення. Найкращі практики починаючи з 2011 року. Залучення різних зацікавлених сторін: університетів, дослідницьких центрів тощо. Міжнародні програми фінансування та гранти для забезпечення діалогу та обміну досвідом. Досвід проведення заходів на базі проєктів у секторі молодіжної роботи за фінансування ЄС та в межах програм.</p>

По-друге, попри відносно новий досвід для Туреччини, вже можна назвати кілька примітних прикладів молодіжної роботи, яка сприяє інтеграції сирійців.

Велика кількість неурядових організацій, які традиційно займаються молодіжною роботою, передали свій досвід ініціативам для біженців. Оскільки під час перших хвиль міграції сирійці потребували оперативного реагування, ці ініціативи були переважно зосереджені на базових потребах: житлі, їжі та інших сферах гуманітарної підтримки. Втім, становище сирійців у Туреччині поступово перетворилося на постійне перебування, а після розробки правових інструментів процесу їх працевлаштування виникла не менш нагальна потреба у створенні ініціатив щодо їхньої інтеграції на ринок праці. Можна припустити, що «друге покоління» роботи

з біженцями в Туреччині орієнтуватиметься на аспекти інтеграції, а не лише на надання термінової допомоги.

Нарешті, приклади молодіжної роботи, зосередженої на інтеграції сирійців на ринок праці в Туреччині, здебільшого охоплюють професійне навчання, підвищення кваліфікації та мовні курси — основні потреби біженців для забезпечення перших кроків на ринку праці. Проте зараз важливо зробити додаткові кроки, що забезпечать подальшу інтеграцію. Крім того, молодіжна робота може стати цінним інструментом для залучення навчальних закладів, зокрема в галузі вищої освіти, шляхом надання інформації про підприємництво та розвитку діалогу з суспільством. Варто також зазначити, що молодіжні працівники, які працюють з біженцями, рідко спеціалізуються в певних сферах, на кшталт охорони здоров'я, освіти чи працевлаштування. Більшість поточних ініціатив не мають конкретної спрямованості, але охоплюють комплекс заходів та цілі.

Важливою спільною характеристикою проаналізованих ініціатив молодіжної роботи з біженцями та мігрантами у цьому дослідженні є те, що вони здебільшого розроблялися в межах структури НУО та університетів, а не молодіжних організацій та інших спеціалізованих установ, створених молоддю. Втім, це цілком узгоджується з розвитком молодіжної роботи в Туреччині, яка вже багато років спирається на зусилля неурядових організацій. У короткостроковій перспективі можна очікувати збільшення кількості молодіжних ініціатив, зокрема за рахунок програм ЄС та подальшого залучення до цього процесу студентів.

Ще одне важливе зауваження щодо молодіжної роботи з біженцями стосується географічного поширення ініціатив. 81 місто Туреччини (станом на 2017 рік) приймало різну кількість біженців. Як можна було очікувати, початкові заходи молодіжної роботи з біженцями проводилися в прикордонних містах і трьох найбільших містах Туреччини (Стамбул, Анкара та Ізмір) через велику кількість біженців, які оселилися в цих регіонах. Втім, через те, що біженці влилися в соціальну структуру майже кожного міста Туреччини, виникає нагальна потреба в розробці загальнонаціональної політики та практики. Існує також потреба в розробці державної політики, яка буде спрямована на подолання проблем зв'язків між молоддю та біженцями в Туреччині, зокрема у сферах освіти, соціальної політики, інтеграції та взаємодії.

У Туреччині, безсумнівно, діє багато інших молодіжних ініціатив, які не були включені до цього дослідження, але варті уваги. Розробка платформ для обміну передовим досвідом молодіжної роботи з біженцями в Туреччині може заохотити інші НУО та молодіжних працівників. Інтеграція біженців — це багатовимірна проблема, відкрита для участі всіх НУО, а не лише тих, які спеціально створені для роботи з мігрантами та біженцями. Надання рекомендацій турецьким НУО щодо порядку роботи з біженцями могло б збільшити кількість молодіжних працівників та сприяти активному залученню молоді.

Посилання

Corabattir M. and Hassa F. (2014), "Report on the activities of non-governmental organization for Syrian refugees in Turkey", Research Center on Asylum and Migration (IGAM).

Directorate General of Migration Management (2013), Law on Foreigners and International Protection, available at www.goc.gov.tr/icerik/law-on-foreigners-and-international-protection-Ifip_913_975, accessed 2 October 2018.

Directorate General of Migration Management (nd), "Temporary Protection Regulation", available at www.goc.gov.tr/files/_dokuman28.pdf, accessed 2 October 2018.

Directorate General of Migration Management (2018), Migration Statistics, Temporary Protection, available at www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, accessed 2 October 2018.

Dolejšiova D. and Lopez M. A. G. (eds) (2009), *European citizenship – In the process of construction: challenges for citizenship, citizenship education and democratic practice in Europe*, Council of Europe, Strasbourg.

Ercan H. (2016), "Labour market integration of asylum seekers and refugees – Turkey", Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion European Employment Policy Observatory, European Commission, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

- Erdoğan M. and Unver C. (2015), "Turk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri" (Turkish business world's opinions, expectations and suggestions about Syrians in Turkey), *Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu*, No. 353, Ankara.
- European Commission (2014), "Working with young people: the value of youth work in the European Union", Brussels.
- European Parliament (2016), "Labour market integration of refugees: strategies and good practices", Directorate General for International Policies, IP/A/EMPL/2016-08.
- Hudson M. (2014), "Enclavisation and identity in refugee youth work", *Youth & Policy*, No. 112, April, pp. 44-55.
- Kutlu Z. (2015), "From the ante-chamber to the living room: a brief assessment on NGOs doing work for Syrian refugees", *Anadolu Kültür and Open Society Foundation Joint Publication*, available at <http://bit.ly/2zhYIYH>, accessed 2 October 2018.
- Orhan O. and Gundoğar, S. Ş. (2015), "Syrian Refugees' Effects on Turkey" (Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri), ORSAM and TESEV Joint Report, Report No. 195.
- Ozpınar E., Cilingir S. Y. and Duşundere A. T. (2016), "Türkiye'deki Suriyeliler: İşsizlik ve Sosyal Uyum" (Syrians in Turkey: unemployment and social cohesion), *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu*, available at www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/4044, accessed 2 October 2018.
- Pisani M. (2016), "Illegal bodies' on the move – A critical look at forced migration towards social justice for young asylum-seekers," in *Perspectives on youth – Healthy Europe: confidence and uncertainty for young people in contemporary Europe*, Council of Europe, Strasbourg.
- TUIK (2013), "Gender Statistics", Turkish Statistical Institute Publications, Ankara.
- UN High Commissioner for Refugees (UNHCR) (2016), "Turkey: Education External Update", *UNHCR Thematic Update*, September 2016.
- Yaman O. M. (2013), "A bibliographic assessment on studies of sociology of youth in Turkey", *Alternatif Politika*, Vol. 5, No. 2, pp. 114-38, available at <http://alternatifpolitika.com/site/dosyalar/arsiv/14-Eylul-2013/10mermiracyaman.pdf>, accessed 2 October 2018.
- Yenturk N., Yoruk K. and Gulesin N. (2008), *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (Youth Studies and Policies in Turkey), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.